

הלכות הדף היומי

מסכת ראש השנה

תוכן

- א. האי מאן דנפק ביומי ניסן וחזי אילני דמלבלבי אומר ברוך שלא חיסר מעולמו כלום ...
להתנאות בהן בני אדם.....1.....
- ב. לילה המשומר ובא מן המזיקין.....4.....

דף יא.

א. האי מאן דנפק ביומי ניסן וחזי אילני דמלבלבי אומר ברוך שלא חיסר מעולמו כלום ... להתנאות בהן בני אדם

כבר התבאר במסכת ברכות דף מג: היוצא¹ בימי ניסן מברך וראה אילנות מאכל שמוציאין פרה, שממנו עתיד להתגדל פרי, או בכל חודש אחר², כגון במדינות הצפוניות יותר שבחודש ניסן עדיין החורף שולט ועיקר הלבנון הוא בחודש אייר או סיון, כל שרואה הלבנון פעם ראשון אומר – ברוך אתה יידיך אלהינו מלך העולם שלא חסר בעולמו כלום³, ובקרא בו בריית טובות ואילנות טובות, להנות בהם בני אדם.

אינו מברך אלא פעם אחת בכל שנה ושנה, ואם איחר לברך ברכה זו עד שגדלו הפירות, שוב אינו מברך. וכל שנפלו הפרחים, אפילו לא גדלו הפירות באופן שראויים לאכילה, רק התחיל גידול הפרי, אין לברך ברכה זו. ומכל מקום, אילן שהתחילו לגדול בו חלק מפירותיו, אם יש בו עדיין פרחים ונצנים, מברך עליו ברכת האילנות.

¹ שו"ע ונו"כ או"ח רכו

² מ"ב שם א

³ ויש נוסחאות שכתוב שלא חיסר בעולמו דבר (עפ"י דברים ב' ז' ה"א עמך לא חסרת דבר, ועפ"י דקדוק), אך כבר התרעם על כך בשו"ת מנח"י ח"י סי' ט"ז (בשולי התשובה) שאין לשנות נוסח המסודר מקדושי עליון חכמי התלמוד ומוסכם בכל הפוסקים, ולא נתיר את הרצועה ביד כל אדם לשנות ממטבע שטבעו חכמים בברכות מפני דקדוק הלשון וכו'.

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

ומנהג האשכנזים שאם לא ראה מקודם אפילו כבר גדל הפרי לא אבר
הברכה אך אם כבר גדל הפרי ונגמר כל צרכו שוב אין כדאי לברך ברכה
זו.

הברכה היא על ראיית פרחים שמהם יצא הפרי, כעין פרח בדמות שושנה
וכדו', וכשמתחיל הפרי לצמוח נופל הפרח ונראה הפרי, ולכתחילה יש
לברך בעוד הפרח לא נפל, שזה עיקר הכוונה של 'אילני דמלבלבי'.

והראיה צריכה להיות ראייה ברורה של לבלוב פרחים אלו, ולא די שרואה
את לבלוב העלים הירוקים המכסה את העץ לאחר חדשי התרדמה ונשירת
העלים של החורף⁴.

יכול לברך גם אם בשעה שמברך כבר אינו עומד מול האילנות ואינו יכול לראותם (כגון שראה
האילנות תוך כדי נסיעה), כל שהתחיל לברך תוך שיעור כדי דיבור (3 - 2 שניות) לראיית
האילן. אך אם עבר שיעור 'תוך כדי דיבור' ולא התחיל לברך, לא יברך, אלא ימתין עד שיראה
שוב אילני דמלבלבי ואז יברך.

הרוצים להמתין לשני אילנות ויותר, או שיהיו מחוץ לעיר, ובמנין, נכון שלא יתבנו בלבוב
היטב, כדי שברכתם בפעם האחרת יהיה לכתחילה ולכל הדיעות.

גם בשעות הלילה אפשר לברך את ברכת האילנות, אם יש אור (או הלבנה במילואה) אשר
רואים היטב את לבלוב האילנות.

יש לאדם להשתדל ולחזור אחרי, בברכה זו, והנזהר בזה עליו הכתוב אומר (בראשית כ"ז כ"ז)
"ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ויתן לך אלהים מטל השמים ומשמני הארץ" וכו'.

גם הנשים תברכנה ברכת האילנות, שאין ברכה זו נחשבת כמצוה שהזמן גרמא, שחכמים לא
קבעו זמן לברכה אלא מפני המציאות שהאילנות פורחים בניסן.

אך ענין ההשתדלות לחפש אחר ברכת האילנות היא ממידת חסידות עפ"י תורת הסוד עבור
תיקוני נשמות וכו', ולכן אין לנשים חובת הידור להשתדל בכך, אלא אם נודמן לה אילנות
המלבלבים תברך.

ולדברי המקובלים יש לברך ברכה זו בחודש ניסן דווקא, וטוב לברך ברכת האילנות על אילנות
הנטועים בגנות ופרדסים שמחוץ לעיר, ומכל מקום אין זה מעכב, ולכן אם קשה לו לצאת אל
מחוץ לעיר מסיבת טירדא או חולשה, ומכל שכן מפני חשש ביטול תורה, יוכל לברך ברכת
האילנות גם על אילנות שבתוך העיר

⁴ מ"ב שם ב

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

מה טוב שיצטרפו עשרה ויעשו כולם אגודה אחת בכנסיה לשם שמים לצאת לברך ברכת האילנות, בכוונה הראויה, וברוב עם. ואחר הברכה יתן לעדקה ג' פרוטות לעילוי נשמות ישראל ולתיקון הנשמות המגולגלות בעצי השדה והעשבים ויבקש עליהם רחמים, ויאמרו מזמור "בשוב ה' את שיבת ציון", ומזמור "הללויה הללו את ה' מן השמים" וכו', ויסימו באמירת קדיש יהא שלמא. וטוב שאחד יברך הברכה בקול רם והשאר יאמרו אחריו בלחש.

על אילני סרק שאין מוציאין פירות אין לברך.

מעיקר הדין די בשני אילנות אפילו ממין אחד. והמברך על מיני אילנות הרבה הרי זה משובח.

אילנות המורכבים מין בשאינו מינו, יש אומרים שאין לברך ברכת האילנות עליהם, שהואיל וקיומם נגד רצון הבורא, אין לברך ולהודות להשי"ת על כך, ויש חולקים ואומרים שהברכה היא על כללות הבריאה, ולכן יכול לברך על אילנות מורכבים. ואף על פי שהרועה לסמוך על סברא שניה לברך עליהם אין למחות בידו, מכל מקום הבא להמלך מורים לו שלא יברך, שספק ברכות להקל.

אך אין לחשוש מלברך על אילן שמא הוא עץ מורכב, ורק כשידוע שהוא מורכב עדיף להמנע מלברך עליו ברכת האילנות.

מותר לברך על עצי ערלה בתוך שלש שנים לנטיעתם, אף על פי שהם ערלה ואסורים בהנאה, הואיל ולא נעשו באיסור. אבל על עצי אשרה אין לברך.

הזרזים מקדימים לברך בהקדם כל מה שאפשר, בראש חודש ניסן, ואין להשהות קיום המצוה כדי לאומרה בעשרה. ומכל מקום אם לא בירך ברכת האילנות כשראה אותם עם פרחיהם בתחלת חודש ניסן, אף על פי כן בדיעבד יוכל לברך ברכת האילנות אחר כך במשך כל החודש, כשראה פעם נוספת אילנות עם פרחיהם.

לכתחלה אין לברך ברכת האילנות בחודש אדר, אלא ימתין לחודש ניסן ואז יברך, כדי לצאת ידי חובת כל הדעות, אבל אם לא נזדמן לו לברך ברכת האילנות עד שיצא ניסן, רשאי לברך ברכת האילנות בחודש אייר, ולא יאבד ברכה יקרה זו מידו, ויסמוך על דברי הפוסקים שניסן לאו דוקא, ובלבד שיהיו עדיין האילנות בפריחתם, ולא גדלו פירותיהם.

במקומות שפריחת האילנות בתשרי או בחשוון, כגון בחצי כדור הארץ הדרומי (מדינות דרום אמריקה, דרום אפריקה ואוסטרליה וכו'). זמן ברכת האילנות אצלם הוא בחודש תשרי, בתקופת האביב שלהם. שלא דיברו חכמים אלא בהוה.

מי שבירך בחודש ניסן, ונסע למדינות ששם ליבלוב האילנות בחודש תשרי, וכן להפך, לא יברך שוב.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ראש השנה

מותר לברך ברכת האילנות בשבת ויום טוב, ואין לחוש ולגזור פן ישכח ויתלוש מפרחי האילנות בשבת. אלא שלכתחילה מהיות טוב יש לברך ברכת האילנות בימות החול, כשאין חשש שיפסיד הברכה, אבל בסוף חודש ניסן כשיש חשש שלא יראה יותר אילנות של מאכל עם פרחים, אין להימנע מלברך ברכה זו בשבת.

סומא לא יברך ברכת האילנות, שברכה זו תלויה ב"ראיה", והוא אינו רואה. ונכון שישמע מפי שליח עבור המברך ויצא ידי חובה לכל הדעות. אבל המרכיב משקפים לעיניו, פשוט שרשא לברך, שראיה דרך זכוכית ראיה גמורה היא, ואפילו אם היו לו משקפים כחות, כגון משקפי שמש, שפיר דמי לברך.

מנהג העולם לברך ברכת האילנות כשפרח הליבלוב עדיין על האילנות, אף על פי שכבר ראה כמה וכמה פעמים לפני כן, אמנם מהיות טוב כדי לצאת כל הדיעות נכון שאם אין בדעתו לברך עתה בעת ראיה זו מחמת סיבה כלשהו, שלא יתבונן באילנות, אלא יסיר ראיתו מהם, וכשיבוא לברך אז יתבונן בכוונה על מנת ליהנות מבריאתו של הקדוש ברוך הוא ומהתחדשות הבריאה וימלא שמחה ורגן בלבו ויודה להשי"ת בנוסח הברכה בכוונת הלב.

דף יא:

ב. לילה המשומר ובא מן המזיקין

כבר התבאר במסכת פסחים קיט: נוהגים⁵ בליל הסדר לקרות על מטתו רק פרשת שמע⁶, ולברך ברכת המפיל ולאמר⁷ פסוק "בידך אפקיד רוחי"⁸ וכו', ולא שאר פרשיות ושאר דברים שקורין בשאר לילות כדי להגן, כי ליל שמורים הוא מן המזיקין.

נוהגין לא לנעול דלת הבית בברית חזק משום שהוא ליל שימורים⁹, אמנם במקום ששכיח הזיקא אין סומכים על ניסים.

ומנהגים אלו הוא נוהגים¹⁰ בחו"ל גם בליל שני.

⁵ רמ"א ונו"כ תפא ב

⁶ עיין חק יעקב (ס"ק ד) דאין להחמיר ולקרות כל הקריאת שמע, להראות שנקבע בלבינו אמונה זו שהוא ליל שמורים. פמ"ג א"א סק"ב

⁷ יסוד ושורש העבודה

⁸ ויותר אין ראוי לומר, דהוי לשמירה ונראה שאינו מאמין חס ושלום לדברי חכמינו ז"ל שהיא ליל שמורים.

מחה"ש ס"ק ב

⁹ מג"א ס"ק ב

¹⁰ פמ"ג א"א סק"ב בשם לבוש

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>